

24 NİSAN VE “SOYKIRIM”

Namık Tan
Büyükelçi (E)

Her yıl, 24 Nisan öncesi, başta Dışişleri Bakanlığımız olmak üzere, ilgili devlet kurumlarında bir rahatsızlık yaşanıyor. ABD Başkanının, o yıl yapacağı açıklamada “soykırım” sözcüğünü kullanıp, kullanmayacağı meselesi ülkenin gündeminde en baş yere oturuyor. Kullanmazsa, yönetimin, açıklama metninde yer verdiği, “soykırım”dan dahi ağır ifadelerle rutin bir tepki gösteriliyor, fakat metinde “soykırım” sözcüğünün kullanılmamış olması bir şekilde yeterli görülerek, mesele bir sonraki 24 Nisan tarihine kadar tamamen gündemden çıkarılıyor.

Bu durum yıllardır böyle devam ediyor. Hatta bu yöntem, toplum nezdinde öylesine kanıksanmış durumda ki, sokaktaki insana, artık, meseleye dair “Soykırım sözcüğünü kullanırlarsa, kullansınlar. Ne olur ki...” şeklinde bir yaklaşım hâkim olmaya başlamış vaziyette. Ne yazık ki, bu yaklaşımın siyasi çevrelerde de epey zemin kazandığı görülüyor.

Peki, özgüvenle karışık bir vurdumduymazlığın sebep olduğu bu yaklaşım doğru mu? ABD yönetiminin, her yıl yaptığı açıklamada “soykırım” sözcüğünü kullanmaması bizim için neden önemli?

Her şeyden önce, ABD’de meselenin tamamen siyasi zeminde ele alındığını ve bizim de bu çerçevedeki mücadelemizi uzun bir süredir jeostratejik siyasi ağırlığımızı kullanmak suretiyle yürüttüğümüzü bilmemiz gerekir.

Diğer yandan, tarihi gerçekler temelinde geliştirdiğimiz argümanlar ve görüşlerimizin bilimsel olarak gerekçelendirildiği son derece az sayıdaki akademik yayın ile Amerikan toplumunu etkileme imkânımız, bu aşamada maalesef mevcut değildir.

Zira Amerikan toplumunun yararlanabileceği, Ermeni soykırımı iddiaları konusunda bilim insanlarımız tarafından kaleme alınan görüşlerimiz istikametindeki yayın sayısı, Ermeni yanlısı yayınlara kıyasla, yok denecek kadar azdır. Akademik yayınlar arasındaki bu orantısızlık, onlarca yıldan bu yana devam edegelmiştir.

Bu durum, sadece Amerika’da değil, hemen bütün Batı ülkelerinde aynıdır. Ermeni yanlısı görüşler, halkın zihninde ve akademik camiada bir doğru olarak çoktan yer etmiştir. Dolayısıyla, bu aşamadan sonra, muhataplarımızın görüşlerini, objektif bir çizgiye getirebilmek neredeyse imkânsızdır.

Öte yandan, Ermenilerin iddialarının yanlışlığını, tarihi gerçeklerle bağdaşmadığını, tamamen siyasi temele oturtulmuş olduğunu ilgili çevrelere anlatmak, sadece devlet

GİFGRF

kurumlarımızın sorumluluğu olarak görülmüş, sivil toplumumuzca bu zorlu mücadelenin hiçbir evresinde anlamlı katkı yapılmamıştır.

Bunun muhtemel bir nedeni, insanlarımızın bir gün alınlarında “ataları soykırım yapmış bir milletin ferdi” şeklinde bir damga ile gezmek zorunda kalabilecekleri endişesini akıllarına dahi getirmek istememelerinden kaynaklanıyor olabilir.

Oysa ABD’deki, sayıları sadece bir milyon civarında olan Ermeni toplumu, “soykırım” iddialarını yaşamsal bir motivasyonla, Amerika’nın dört bir köşesinde, ara vermeksizin ve yılmadan savunmaya devam etmişlerdir. ABD’deki Türk temsilcilikleri önünde düzenledikleri protesto gösterilerinde daima büyük kalabalıklarla hazır bulunmuşlar, Ermeni asıllı Amerikalılar, kongre üyesi, savcı, hâkim, akademisyen, polis memuru vb. sıfatlarla, davalarını bütün ülke sathında azimle savunmaya devam etmişlerdir. ABD’deki bir avuç Türk’ün, devlet destekli, dönemsel ve derinliksiz, ancak fedakârane karşı faaliyetleri, Ermeni tarafının düzenli, sistemli ve organize kampanyalarını dengelemekte çok yetersiz kalmıştır.

Hal böyle olunca, mücadelenin ön cephesinde hep devlet yer almış, bu da başarıyı, ülkenin, bir bütün olarak, uluslararası planda sahip olduğu ağırlığın ve itibarın ölçüsüne bağlı kılmıştır. Başka bir ifadeyle, diğer ülkelerle mevcut ikili siyasi ilişkilerimiz sorunlu veya gergin olduğunda, Ermeni iddiaları çerçevesinde yürüttüğümüz mücadelede de bundan menfi şekilde etkilenir olmuştur.

Nitekim, bu etkileşimin en bariz tezahürünün, ABD ile ilişkilerimizde görüldüğünü söyleyebiliriz. Özellikle, ABD yönetimi ile mevcut ilişkilerimiz olumlu bir çizgide devam ettiğinde, Ermenilerin ABD yönetimini ve Kongre’yi kullanmak suretiyle Türkiye’ye baskı uygulamaya zorlama girişimlerinden etkili sonuç almaları pek mümkün olamamaktadır.

ABD’deki durum bakımından bugün geldiğimiz noktada, Ermeni meselesi çerçevesindeki mücadelede denge, ne yazık ki aleyhimize görünmektedir. ABD ile ilişkilerimizin son otuz yıllık tarihi içinde konuyu resmi sıfatla yakından izlemiş bir devlet memuru olarak, bu sene de “soykırım” iddialarına dair, yukarıda anlatmaya çalıştığım mutad sürecin bir tekrarını yaşayacağımızı düşünüyorum. Bir başka ifadeyle, Ermeni destekçisi “soykırım” lobisi, Kongre’ye sunmuş oldukları karar tasarılarına yaptırım gücü sağlayacak bir resmî açıklama yapılmasını temin etmek amacıyla, ABD yönetimi üzerinde her türlü baskıya başvuracaklardır. Bunun için ortam, Ermenilerin lehinedir. Zira ABD ile ilişkilerimiz halihazırda son derece gergin ve istikrarsız bir dönemden geçmektedir.

Ayrıca, ABD Başkanı Biden, Kongre’deki hassas dengeleri dikkatle gözetmek ihtiyacıdadır. Zira, iki yıl sonra yapılacak ara seçimlerde hem Temsilciler Meclisinde hem Senatoda Demokratların lehine olan bıçak sırtındaki dengeyi korumak zorunda olduğunun farkındadır. Bu yüzden, Kongre’de genel olarak Türkiye aleyhine olan havayı yumuşatmakta, örneğin Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Demokrat partiden Bob Menendez’in girişimlerini dengelemekte oldukça zorlanmaktadır.

Bu bakımdan ABD yönetimin, 24 Nisan açıklamasında, bu defa “soykırım” sözcüğünü kullanması olasılığı hayli yüksek. Üstelik Biden, katıldığı tüm Başkanlık seçimlerinin öncesinde, Ermeni asıllı Amerikalı seçmenlerine bu konuda taahhütte bulunduğu da biliniyor.

Diğer taraftan, ABD'nin öncelikleri pandemi yüzünden tamamen değişmiş durumda. COVID ile mücadelede mutlak başarıyı başlıca hedef olarak belirlemiş olan Biden'ın öncelikleri arasında Türkiye yok. Kurumsal ilişkilerin hem ikili hem uluslararası planda yeniden güçlendirilmesi, demokrasi, insan hakları ve özgürlükler gibi Biden yönetiminin öncelikleri arasında yer alan konular da bizim gündemimizle çelişiyor.

Ancak, bütün bu olumsuzluklara rağmen, Biden'ın, diğer bir yandan da tarafların çözüm konusunda esneklik göstermeye yanaşmamaları halinde, ilişkilerde ciddi bir kırılma yaşanması riskinin bulunduğu ve açıklamada "soykırım" sözcüğüne yer verdiği takdirde, olası bir açılımın imkânsız hale gelebileceğinin, bizden daha fazla farkında olduğunu düşünüyorum. ABD, ayrıca, bir "süper güç" olarak, Türkiye'nin batı kampındaki varlığının devamını önemsemek zorunda olduğunu da biliyor.

Bu mülahazalarla, soykırım iddiaları karşısında Biden'ın bu yıl Kongre'ye ve özellikle Senato Dış İlişkiler Komitesi Başkanı Bob Menendez'e alan açacağını, Türkiye'ye her türlü eleştirinin yapılmasına göz yumacağını, fakat yönetimin 24 Nisan açıklamasında, bilinen çerçevenin dışına çıkmayacağını düşünüyorum.

Peki, ben yanıyorsam ve Biden 24 Nisan açıklamasında meşum "soykırım" sözcüğünü kullanırsa ne olur? Böyle bir açıklamanın hemen ertesinde, elbette hiçbir şey olmaz. Ancak, sonu kestirilemeyecek, karanlık bir sürecin kapısı açılır. Açıklamanın içeriği, Ermenistan'ın, Türkiye'den tazminat ve hatta toprak taleplerinde bulunmalarına hukuki bir zemin oluşturacak mahiyette olursa, Kongre'nin bugüne kadar aldığı yaptırım gücü olmayan kararlar, orta vadede yasalaştırılarak, hükümlerinin uygulama zorunluluğuna bağlanması iyice kolaylaşır. Bu yol, yakın gelecekte ülkemizin kurtuluş ve kuruluş mücadelesi ile beraber, deyim yerindeyse, meşruiyetini dahi sorgulamaya kadar bile gidebilir.

Mesele, bu derece ciddidir. "Ellerinden geleni artlarına koymasınlar", "Bize bir şey yapamazlar" gibi, hamasetten öteye geçmeyen sığ sözlerle ve sloganlarla yönetilmesi mümkün değildir. "Soykırım" lobisinin sistemli kampanyalarına, devresel ve derinliksiz çalışmalarla karşılık verebilmemiz imkânı da yoktur.

Konu, sadece devletin resmî kurumlarını ilgilendirmiş gibi davranmaktan bir an önce vazgeçmeli, sivil toplum örgütlerimizin de aktif şekilde dahil olduğu, toplumun bütün kesimlerini kapsayacak bir farkındalık ve bilgilendirme kampanyasını vakit geçirmeden başlatmalıyız. Bu çerçevede, konuyla ilgili olarak ciddi araştırmalar ve incelemeler yapan akademisyenlerimizi devreye sokmalı, üniversitelerimizi kurumsal olarak konuya sahip çıkmaya davet etmeliyiz.

Zira, konuyla ilgili mevcut yöntemlerimiz ve yaklaşımlarımız sürdürülebilir değildir. Manevra alanımız her geçen gün daha da daralmaktadır. Bir an önce adım atmadığımız takdirde, yaşanabilecek olumsuzluklardan, gelecek nesillerin, bizleri sorumlu tutacağı unutulmamalıdır.